

OKRUHY KE STÁTNÍ ZÁVĚREČNÉ ZKOUŠCE (magisterský stupeň)

Studijní program: Hotelnictví, cestovní ruch a marketing

Management destinace cestovního ruchu - Ekonomie

Obsah

1)	Teorie racionální volby, rovnováha spotřebitele za předpokladu měřitelnosti a neměřitelnosti užítku	2
2)	Rozhodování firmy, Coaseho teorie, produkční funkce firmy, maximalizace zisku v krátkém a dlouhém období	3
3)	Porovnání dokonalé konkurence a monopolu, efektivita v dokonalé konkurenci a v monopolu	4
4)	Rovnováha oligopolu, kooperativní a nekooperativní strategie, monopolistická konkurence a její rovnováha v krátkém a dlouhém období	5
5)	Poptávka po práci v krátkém a dlouhém období, nabídka práce, vliv státu a odborů na trh práce	6
6)	Keynesovský model důchod výdaje, dvousektorový a třísektorový model, určení rovnovážné produkce	7
7)	Vliv fiskální politiky na rovnováhu ekonomiky, třísektorový model důchod výdaje	8
8)	Trh zboží a odvození křivky IS. Trh peněz (aktiv) a odvození křivky LM.	9
9)	Makroekonomická rovnováha. Model IS-LM v ekonomice.	10
10)	Účinnost fiskální a monetární politiky v makroekonomické teorii. Aplikace modelu IS-LM	12
11)	Charakteristika manažerského účetnictví v podniku a jeho význam v řízení podniku.	13
12)	Podoba a specifika nákladů v manažerském účetnictví.	14
13)	Kalkulace a kalkulační systém jako prvek manažerského účetnictví	15
14)	Systém plánu a rozpočtů podniku	16
15)	Kontrolní mechanismy na bázi účetních informací.	17
16)	Majetková a kapitálová struktura podniku, tvorba finančního plánu.	18
17)	Investiční činnost podniku a postavení rizika ve finančním řízení	19
18)	Finanční analýza podniku	21
19)	Řízení krizí ve finančním řízení podniku, postup sanace	22
20)	Metody oceňování podniku a jejich podstata	23
21)	Tahák	24

1) Teorie racionální volby, rovnováha spotřebitele za předpokladu měřitelnosti a neměřitelnosti užtku

Racionálně jednající spotřebitel sleduje dvě veličiny:

- uspokojení potřeb které statek přinese
- náklady na statek.

Náklady na jednotlivá zboží jsou stanoveny cenami. K pojmu uspokojení potřeb se v ekonomie používá pojem užitek.

Užitek – subjektivní pocit uspokojení plynoucí ze spotřeby jednotlivých statků.

Celkový užitek (total utility - TU) – vyjadřuje celkovou úroveň uspokojení určité potřeby. Potřeby jsou individuální, vždy se vztahuje na někoho konkrétního. Užitek je též závislý na množství a kvalitě statků.

Mezní užitek (marginal utility - MU) – vyjadřuje o kolik vzroste celkový užitek, jestliže se množství spotřebovávaného zboží zvýší o jednotku.

1) Kardinalistický = předpokládá, že užitek je přímo měřitelný. Spotřebitel je tedy schopen každému spotřebnímu koši přiřadit konkrétní hodnotu užtku.

Tento přístup předpokládá, že spotřebitel je schopen měřit (kvantifikovat) své uspokojení. *Kardinalistický přístup vychází z teorie mezního užtku.* Měření užtku může probíhat buď přímo (pomocí jednotek užtku), nebo nepřímo (např. pomocí peněžních jednotek).

Spotřebitelův přebytek – rozdíl mezi cenou, jakou je spotřebitel ochoten zaplatit a cenou, kterou skutečně zaplatí; rozdíl mezi subjektivní hodnotou statku pro spotřebitele a tržní cenou.

Rovnováha spotřebitele podle kardinalistického přístupu nastává v okamžiku, kdy se MU poslední spotřebované jednotky vyrovná s cenou, kterou za ní spotřebitel zaplatí.

2) Ordinalistický = předpokládá, že užitek není přímo měřitelný, avšak spotřebitel dokáže všechny spotřební koše seřadit od nejvíce preferovaného až po nejméně preferovaný.

Podle tohoto přístupu není spotřebitel schopen měřit (přímo i nepřímo) své uspokojení. *Ordinalistický přístup vychází z indifferenční analýzy.*

Ordinalistický popis spotřebitelského chování

Podle ordinalistického přístupu spotřebitel není schopen měřit (přímo i nepřímo) své uspokojení. Dokáže však určit, která kombinace statků je pro něj užitečnější, než jiná kombinace. Spotřebitel tak dokáže nalézt vrchol svého uspokojení, ale nedokáže určit jeho výšku. Ordinalistický přístup zavedl Vilfredo Pareto (1906). Základem ordinalistického popisu chování spotřebitele je indifferenční analýza vycházející z teorie racionální volby.

Paretovo optimum = To je taková situace, kdy již není možné zvýšit uspokojení kteréhokoliv jedince, aniž by to zároveň nesnížilo uspokojení někoho jiného.

Teorie racionální volby předpokládá, že spotřebitel obvykle volí mezi několika různými statky. Hledá přitom optimální kombinaci statků, která mu přinese největší uspokojení.

Racionální volba je založena na dvou axiomech spotřebitelova chování:

1. Axiom srovnání – spotřebitel je schopen všechny varianty porovnat a je schopen říci, které jsou pro něho více uspokojivé a které méně
2. Axiom tranzitivity – když spotřebitel preferuje A před B a zároveň preferuje B před C, pak preferuje A před C

Volba mezi různými statky se nazývá spotřebitelská substituce. Znázornění spotřebitelské substituce představují tzv. indifferenční křivky (Francis Edgeworth, 1881).

Mezní míra substituce (MRS) - poměr, ve kterém se nahradí úbytek spotřeby jednoho statku přírůstkem druhého statku tak, aby celkový užitek ze spotřeby zůstal nezměněn.

MRS – mezní míra substituce

ΔQ_y – změna množství statku Y

ΔQ_x – změna množství statku X

Rozpočtové omezení a optimální kombinace spotřeby - spotřebitel porovnává mezní míru substituce (MRS) s poměrem cen statků. Dokud je MRS odlišná od poměru cen - vyplatí se mu substituovat jeden statek druhým. V okamžiku, když se MRS rovná poměru cen – nemůže zvýšit své uspokojení další substitucí – spotřebitel dosahuje svého optima.

Spotřebitel však většinou nekupuje pouze dva statky. Svůj důchod rozděluje mezi velké množství statků. Racionální spotřebitel rozděluje svůj důchod mezi statky tak, aby se mezní míra substituce statků pokud možno rovnala poměru jejich cen. Rozhodování o optimální kombinaci statků je zcela subjektivní – záleží na preferencích daného spotřebitele. Rozdílné preference způsobují rozdílný tvar a polohu indifferenčních křivek.

2) Rozhodování firmy, Coaseho teorie, produkční funkce firmy, maximalizace zisku v krátkém a dlouhém období

Rozhodování firmy na trhu výrobních faktorů je určováno cílem firmy maximalizovat zisk, co znamená vyrábět s co nejvyššími výnosy a s nejnižšími náklady. Firma maximalizující zisk bude najímat dodatečné množství vstupu, dokud ji bude přinášet vyšší dodatečné příjmy než náklady. Jinak řečeno dokud bude příjem z mezního produktu převyšovat náklady na faktor ($MRP > MFC$).

Příjem z mezního produktu je dodatečný příjem, který firma získává prodejem produktu, vytvořeného zapojením dodatečné jednotky vstupu do výroby, přičemž ostatní vstupy zůstávají konstantní.

Mezní náklady na výrobní faktor jsou dodatečné náklady, které vznikají při najmutí dodatečné jednotky výrobního faktoru.

Firma jako poptávající na trhu výrobních faktorů je v rovnováze, pokud se příjem z mezního produktu shoduje s mezními náklady na výrobní faktor ($MRP = MFC$). V podmínkách **dokonalé konkurence** pro rovnovážný stav firmy platí, že: $MRP = MFC = PF$ V **nedokonalé konkurenci** poptávku firmy po výrobním faktoru určuje také příjem z mezního produktu: $MRP = MPP \times p$.

Coaseho teorie

Universální teorii firmy vytvořil britský ekonom Ronald Coase. Hlavní příčinou vzniku firmy jsou podle něj transakční náklady podnikatele. Podnikatel by mohl všechny potřebné služby výrobních faktorů nakupovat na trzích. Všechny transakce realizované na trzích však vyžadují transakční náklady.

Transakční náklady – náklady na vyhledání partnerů, na vyjednávání, na uzavírání smluv a zajištění jejich plnění

Produkční funkce firmy

Každá činnost, která uspokojí něčí potřebu, je produktivní. Je jedno, zdali je produkováno zboží, nebo služba. Výroba je poskytování služeb, které přinášejí přítomný nebo budoucí užitek.

Základní výrobní jednotkou je firma. Firma přetváří vstupy ve výstup (produkt).

Vstupy do produkce jsou – výrobní faktory

- mezistatky (meziprodukt)

Výstupem produkce jsou – výrobky (hmotný ekonomický statek)

- služby (nehmotný ekonomický statek)

Pokud se produkce firmy měří hodnotově (peněžně), nikoliv ve fyzických jednotkách, pak je nutné odečíst velikost hodnoty mezistatků vstupujících do produkce. Hodnota výstupů firmy je pouze její přidaná hodnota.

Množství výstupů v závislosti na množství použitých vstupů při dané technologii udává tzv. produkční funkce.

Produkční funkce – udává vztah mezi velikostí produkce a množstvím použitých vstupů

Maximalizace zisku v krátkém a dlouhém období

V krátkodobém období mohou mít firmy vyšší náklady, než v dlouhodobém

Krátké období = vyšší náklady, dosažení optimální kombinací vstupů

Dlouhé období = nižší náklady, vstupy jsou variabilní, je možné měnit její vzájemný poměr tak, aby byl optimální

Maximalizace zisku, tj. dosažení maximálního rozdílu mezi celkovými příjmy (total revenue, TR) a celkovými náklady (total cost, TC)

Zdrojem zisků podnikatele je firma. Podnikatel však nemusí být vázán na jednu firmu stále – může jí prodat. Cílem podnikatele tedy je maximální tržní hodnota firmy. Hodnota firmy se měří tokem jejích očekávaných budoucích výnosů.

Při dané úrokové míře podnikatel maximalizuje hodnotu své firmy, když maximalizuje tok jejích budoucích zisků RE. S delším časovým horizontem vzrůstá v rozhodování nejistota – míra rizika. Podnikatelské rozhodování proto není předem daný jednoduchý algoritmus.

Maximalizace zisku může být ohrožena v okamžiku, kdy si majitel najme pro řízení firmy manažera. V této situaci může nastat tzv. problém zastoupení. Část podnikatelských funkcí přechází na manažera – ten však není zainteresován na zisku a sleduje vlastní cíle. Řešením tohoto rozporu je buď intenzivní kontrola manažera ze strany podnikatele, nebo jeho přímé zainteresování na zisku (pohyblivá složka mzdy).

3) Porovnání dokonalé konkurence a monopolu, efektivita v dokonalé konkurenci a v monopolu

Dokonalá konkurence

- ▶ zjednodušený model – popis základních ekonomických jevů
- ▶ Malé a střední firmy
- ▶ Cenu určuje trh
- ▶ Všichni mají stejné informace (žádné)
- ▶ Jediná informace je cena
- ▶ Homogenní produkt
- ▶ nejsou bariéry konkurence

Monopol

- ▶ na trhu je pouze jeden prodávající, který nemá blízký substitut
- ▶ na trh nemůžou vstoupit další konkurenti

Monopol a jeho rovnováha

Monopol je tržní situace, kdy je na trhu pouze jeden prodávající nabízející produkt, který nemá blízký substitut. Tato situace může trvat pouze za podmínky, že na trh nemohou vstoupit další konkurenti (existují překážky vstupu).

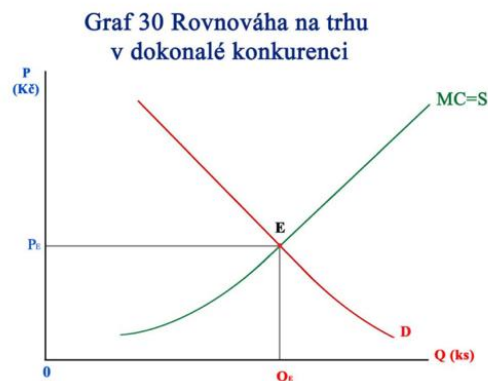
Monopol nabídky – situace, kdy je na trhu pouze jeden prodávající nabízející produkt, který nemá substitut

3 typy monopolu:

- ✓ Vlastnictví jedinečného faktoru
- ✓ Přírozený monopol
- ✓ Administrativní monopol

V dokonalé konkurenci se na trhu vyskytuje velké množství nezávislých firem. Křivka nabídky na trhu S (všichni nabízející) je totožná s křivkou mezních nákladů MC všech nabízejících. Rovnováha v dokonalé konkurenci je daná průsečíkem křivky tržní nabídky (S) a poptávky (D). Výsledkem působení S a D je stanovení rovnovážné tržní ceny P_E a tržního množství Q_E . V monopolu je tržní poptávka D totožná s poptávkou po produktu monopolní firmy d . Rovnováha monopolní firmy a současně i celého trhu nastává při množství Q_M , kdy monopol maximalizuje zisk.

Optimální množství monopolu je určeno průsečíkem MR a MC monopolu. Množství Q_M spolu s poptávkou D určí monopolní cenu P_M .

Efektivita trhu v dokonalé konkurenci a v monopolu

Pro porovnání situace na trhu v dokonalé konkurenci a v monopolu je důležité srovnání tzv. efektivity trhu. Ta je určena přebytkem spotřebitelů (součet všech individuálních přebytků všech spotřebitelů na trhu – rozdíl mezi průběhem křivky poptávky a tržní cenou) a přebytkem výrobců (součet všech individuálních přebytků všech výrobců – rozdíl mezi tržní cenou a průběhem křivky nabídky):

efektivita trhu – určena přebytkem spotřebitelů a přebytkem výrobců
- využity všechny tržní příležitosti až do bodu tržní rovnováhy €

Mrtvá ztráta – prostor, o který je snížena celková efektivita trhu v monopolním prostředí, je způsobena skutečností, že monopol prodává méně statků, než by odpovídalo kumulované nabídce v prostředí dokonalé konkurence -> nevýhodná pro spotřebitele, vyšší cena

4) Rovnováha oligopolu, kooperativní a nekooperativní strategie, monopolistická konkurence a její rovnováha v krátkém a dlouhém období

Oligopol = situace, kdy na trhu působí malá skupina velkých firem, navzájem si konkurují (mobil operátoři)

Proč existují firmy?

Na trhu v určité situaci existuje malá poptávka vzhledem k optimální velikosti firem, není schopna uživit nákladově optimální firmy

Důvody vzniku – administrativní opatření

Rovnováha oligopolu

Rovnováha firmy v oligopolní struktuře je obdobná, jako rovnováha monopolu. Zásadní rozdíl však spočívá v tom, že jedna firma tvoří v oligopolu pouze část nabídky (na trhu nabízí svůj produkt ještě několik dalších firem). Poptávka po produkci firmy v oligopolu je proto oddělena od celkové poptávky na trhu. -> podobná jako v monopolu

Zisk oligopolu = cena a zisk firmy jsou stanovy stejným způsobem jako v monopolu; rozhodující jsou její náklady

Rovnováha oligopolu s vůdčí firmou

- Situace, kdy jedna firma dosáhne takové tržní síly, že může určovat cenu v celém odvětví
- diktuje cenu pro celé odvětví na základě svého optima

Oligopolní lem = nucené akceptovat cenu vůdčí firmy, která vytváří nabídky

Kooperativní a nekooperativní strategie

Strategické chování firem v oligopolní struktuře je možné zkoumat podle tzv. teorie her (John von Neumann, Oskar Morgenstern). Rozeznáváme dva typy strategií:

- Kooperativní strategie – firmy se snaží spolupracovat (např. rozdělení trhu, dohody o cenách)
- Nekooperativní strategie – firmy nespolupracují, každá sleduje pouze vlastní zájem

V praxi většinou firmy dosahují většího profitu v případě kooperativní strategie.

Mezi nekooperativní strategie můžeme zařadit dva specifické typy oligopolu.

- *Cournotův oligopol* je jedním z nejstarších modelů tržního chování. Popsal jej již Augustin A. Cournot v roce 1838. Při rozhodování o množství vlastní produkce firma dle Cournotova modelu vychází z produkce svého konkurenta. Ve výsledku pak budou firmy společně dodávat na trh větší množství, než by dodával monopol a přitom budou dosahovat ekonomický zisk.
- Druhým modelem chování dle nekooperativní strategie je *Bertrandův oligopol*. Firma se v této situaci rozhoduje o své ceně s ohledem na cenu konkurenta. Tento model ústí do cenové války. Firmy budou reagovat na stávající cenu konkurence nižší cenou, což vyvolá snížení ceny i u konkurence a tak dále. Výsledkem je to, že na konci budou firmy prodávat za cenu rovnou AC a nebudou mít žádný zisk. Vznikne tak situace obdobná dokonalé konkurenci.

Cournotův i Bertrandův model oligopolu vedou ke stabilní a jednoznačné rovnováze. Existuje však velké množství jiných modelů oligopolu, které vedou k nestabilní rovnováze. V praxi se firmy chovají spíše podle Cournotova modelu – bojí se cenové války.

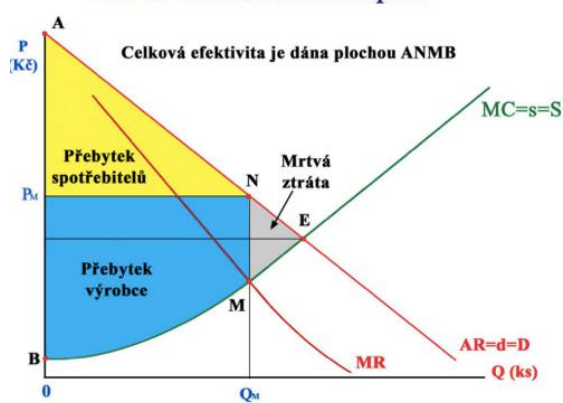
Nashova rovnováha

Autorem této teorie je americký matematik John Forbes Nash (1928), nositel Nobelovy ceny za ekonomii 1994, předloha hlavní postavy oscarového filmu Čistá duše (2002).

Nashův model vychází ze zjištění, že kartelové dohody jsou sice pro výrobce výhodné, ale v řadě případů se rozpadají. Účastníci kartelu jsou v pokušení zvýšit svůj prospěch na úkor ostatních partnerů. Porušení kartelové dohody je špatně sankcionovatelné, neboť kartely nejsou legální (poškozený se nemůže obrátit na soud). Nikdo si tak nemůže být jistý, že partner dohodu dodrží. V tomto případě je výhodnější dohodu porušit jako první. Pokud partner dohodu neporuší, porušitel vydělá. Pokud partner dohodu poruší, ustaví se nová rovnováha na nižší úrovni (menší zisky pro všechny zúčastněné).

Monopolistická konkurence a její rovnováha v krátkém a dlouhém období

Graf 35 Efektivita monopolu

Monopolistická konkurence = situace, kdy firmy nabízí heterogenní produkt, ke kterému však existují blízké substituty; spotřebitelé preferují produkt na základě jiných, než cenových informací (dochází k segmentaci poptávky) Podmínkou vzniku monopolistické konkurence přitom je i skutečnost, že na trhu neexistují bariéry konkurence.

V *krátkém období* si firma „přisvojuje“ část celkové poptávky (spotřebitelé jsou přimknutí ke značce). Vůči tomuto segmentu poptávky se může chovat fakticky jako monopol – krátkodobě realizuje mimořádný zisk.

V *dlouhém období* není výsadní postavení firmy v rámci trhu udržitelné. Zisk firmy přiláká konkurenci. Dochází ke snížení celkových příjmů (TR) a k současnému růstu celkových nákladů (TC). V dlouhém období tak nemůže firma v podmínkách monopolistické konkurence dosahovat zisku. Firma v monopolistické konkurenci dlouhodobě dosahuje nulového zisku.

Proč jsou ceny v monopolistické konkurenci vyšší než v dokonalé konkurenci: firma realizuje takový objem produkce při kterém je cena nižší než MR a současně vyšší než MC. AC jsou na minimu.

5) Poptávka po práci v krátkém a dlouhém období, nabídka práce, vliv státu a odborů na trh práce.

Poptávka po práci v krátkém a dlouhém období

Poptávka po práci je funkce, která vyjadřuje závislost množství této práce na více proměnných – na ceně práce (mzdě), ale také na cenách ostatních výrobních faktorů, které jsou k práci substituty či komplementy. Množství práce je měřeno v hodinách práce, nebo v množství lidí pracujících po standardní dobu.

Poptávka po práci je odvozena od produkční funkce. V krátkodobém období je odvozena od krátkodobé produkční funkce. Množství poptávané práce závisí pouze na mzdě, neboť poptávající (výrobce) nemůže měnit ostatní výrobní faktory.

Produkční funkce – udává vztah mezi velikostí produkce a množstvím použitých vstupů

Krátkodobou poptávku po práci je tedy možné zapsat vztahem: $L = F(w)$ (L – práce, w – mzda)

V *krátkém období* se mohou měnit pouze některé výrobní faktory, jiné zůstávají fixní. Je tak možné zkonstruovat zjednodušený model, ve kterém se mění pouze množství práce (L), ale nemění se množství kapitálu (K). V krátkém období tedy firma může zvětšovat objem produkce pouze navýšením množství práce. Je-li variabilním výrobním faktorem práce, tak s jejím rostoucím množstvím klesá vybavenost práce kapitálem (fixní výrobní faktor) a důsledkem je nižší produktivita práce. Podoba krátkodobé produkční funkce $Q = F(L)$ Po dosažení hranice produkčních možností již není v krátkém časovém období možné zvyšovat objem produkce pouze navýšováním množství variabilního výrobního faktoru (např. práce). Pro další navýšení objemu produkce je nutné rozšíření výrobních kapacit dalším investováním do nákupu kapitálových statků – to je možné pouze v dlouhém období

V *dlouhém období* není žádný výrobní faktor fixní. Všechny vstupy jsou tedy variabilní. Je tak možné sestavit zjednodušený model, ve kterém se mění jak množství práce (L), tak i množství kapitálu (K). Vznikne tak tzv. *dvoufaktorová produkční funkce* $Q = F(K, L)$

Průměrný produkt práce - podíl celkového produktu ku množství práce, popisuje, jaká část produktu připadá na jednotku práce

Mezní produkt práce - jak se změní celkový produkt, když se změní množství použité práce

Nabídka práce

Nabídka může být ovlivněna změnami na blízkých (profesně či teritoriálně) trzích práce. Nabízející zamíří na ty trhy, kde bude za práci placena vyšší mzda (např. práce v zahraničí apod.). Vyšší mzda na blízkých trzích znamená zdražení obětovaných příležitostí a následně posun křivky nabídky směrem doleva nahoru. Důsledkem bude vyšší mzda, ale nižší zaměstnanost (např. odchod části zaměstnanců do zahraničí za vyššími mzdami).

Vliv státu a odborů na trh práce

Odbory = sdružení zaměstnanců s cílem prosazovat jejich pracovních, hospodářských, politických, sociálních a jiných zájmů

Odbory jednají jménem svých členů, mohou uzavírat kolektivní smlouvy, mohou kontrolovat dodržování pracovněprávních předpisů ze strany zaměstnavatele. Činnost odborů se v ČR řídí zákonem o sdružování – zákon číslo 83/1990 Sb.

Odborové organizace vznikají nezávisle na státu i na firmách a jejich počet není omezen jak v rámci ČR, tak i v jedné firmě. Odborovou organizaci mohou tvořit minimálně tři osoby. Omezování činnosti odborových organizací není ze zákona přípustné. Není však přípustné ani jejich zvýhodňování. V případě ohrožení bezpečnosti státu, veřejného pořádku, práv a svobod dalších osob však může být činnost odborů omezena zákonem.

Zaměstnavatel je s odborovou organizací povinen jednat o:

1. Ekonomické situaci zaměstnavatele
2. Množství a tempu práce
3. Změnách organizace práce
4. Systému odměňování a hodnocení zaměstnanců
5. Systému školení a vzdělávání zaměstnanců
6. Opatřeních k vytváření podmínek pro zaměstnávání fyzických osob (zejména mladistvých, osob pečujících o dítě, zdravotně postižených) včetně opatření ke zlepšení hygieny práce a pracovního prostředí, organizování sociálních, kulturních a tělovýchovných potřeb zaměstnanců

Zaměstnavatel je povinen informovat odbory o:

1. Vývoji mezd
2. Vývoji průměrné mzdy a jejích složek včetně členění podle jednotlivých profesních skupin

Segmentace trhu práce má za následek snížení vlivu konkurence a rozdíly ve mzdách různých profesních skupin zaměstnanců. Na trhu práce se projevuje vliv kolektivního vyjednávání na mzdy. – odbory – usilují o vyšší mzdy, tedy o zvýšení ceny práce. - Trh práce je také výrazně ovlivňován ze *strany státu* (zákonodárství, stanovení minimální mzdy, délka školní docházky,..... což významně ovlivňuje stranu nabídky práce.

6) Keynesovský model důchod výdaje, dvousektorový a třísektorový model, určení rovnovážné produkce

Keynesovský výdajový model = model důchodů a výdajů

- v jeho rámci porovnáváme vytvořený produkt v daném období s celkovými výdaji, které na jeho nákup plánují vynaložit domácnosti a firmy při dané úrovni důchodů

Model důchodů a výdajů představuje vysokou abstrakci a je ve své jednoduché formě rozvíjen na základě následujících předpokladů:

- ▶ existují pouze dva sektory – domácnosti a firmy
- ▶ v ekonomice nejsou plně využívány výrobní zdroje (což má za následek nezaměstnanost a firmy mohou produkovat poptávané statky)
- ▶ nominální mzdy a cenová hladina jsou stabilní
- ▶ ekonomika je tzv. uzavřená (vyloučen zahraniční obchod)
- ▶ plánované výdaje AD tvoří spotřební výdaje domácností C a investiční výdaje firem I
- ▶ výše úrokové míry je konstantní
- ▶ agregátní důchod Y domácnosti používají na spotřebu C nebo je uspoří S

Dvousektorový model

Dvousektorový model ekonomiky tvoří sektor domácností a sektor firem, které jsou navzájem propojeny trhem zboží a služeb a trhem výrobních faktorů.

= cílem ekonomiky je nastolení rovnováhy. Ekonomická rovnováha vzniká tehdy, jestliže existuje soulad mezi záměry ekonomických subjektů na straně AD a AS → **AS=AD; Y=Q**

Vlivem tržního mechanismu a zájmů spotřebitelů se Y mění. Může se stát, že bude větší nebo menší než v minulosti. V dvousektorové ekonomice jsou skutečné agregátní výdaje (značíme AE) na produkci rovny úhrnu spotřebních výdajů C a investičních výdajů I, platí tedy: **AE = C+I**

Reálnou produkci, resp. Důchod značíme Y. V dvousektorovém modelu ekonomiky platí vždy, že produkce vyrobená se rovná produkci prodané. Produkce prodaná může být zapsána jako úhrn spotřebních a investičních výdajů: **Y=C+I**

Dvousektorová ekonomika

- domácnosti – spotřeba (Keynesova krátkodobá funkce spotřeby)
- firmy – investice (nakupují VF od domácností a mění je v produkci)

Spotřební funkce

Domácnosti používají svůj důchod Y buď na spotřební výdaje C nebo na úspory S **Y=C+S**

Třísektorový model

= učení rovnovážné produkce v třísektorovém modelu, který uajrnuje – kromě domácností a firem – i sektor vládní. Vládní sektor ovlivňuje určení rovnovážné úrovně produkce (důchodu) těmito aspekty své činnosti:

- vládní nákupy zboží a služeb (G)
- stanovením a výběrem daní (celkové daně značíme T_a) a transferů TR

Při zahrnutí vlády se AD skládá z výdajů domácností na spotřebu C, z investičních výdajů firem I a vládních výdajů na nákup zboží a služeb G; **AD = C + I + G**

Při zahrnutí vládního sektoru musí dojít k rozšíření o rozdíl mezi T_a a transferovými platbami, tj. $T_a - TR$

Zahrnutí vládního sektoru do analýzy znamená, že soukromý sektor platí z důchodu daně a dostává transferové platby. Spotřební výdaje již tak nejsou funkcí běžného důchodu, ale funkcí disponibilního osobního důchodu YD. Proto disponibilní důchod definujeme jako rozdíl mezi důchodem mínus daně plus transfery: $YD = Y - TA_T + TR$

Rovnovážná produkce se obvykle vztahuje k situaci, kdy v ekonomice není žádná nadbytečná nebo nedostatečná produkce a výdaje odpovídají příjmům. Zjištění rovnovážné produkce může zahrnovat analýzu dvousektorového a třísektorového modelu.

Dvousektorový model zahrnuje pouze dvě hlavní kategorie:

- Domácnosti: Konzumují zboží a služby.
- Firem: Produkují a dodávají zboží a služby.

Rovnovážná produkce nastává, když je agregátní poptávka ($C + I$) rovna agregátní nabídce ($C + S$):

C = Spotřeba (domácnosti), I = Investice (firmy), S = Úspory (firmy)

Matematicky to může být vyjádřeno jako: $C + I = C + S$

Rovnovážná úroveň produkce je dosažena, když jsou investice rovny úsporám.

Třísektorový model zahrnuje tři hlavní sektory:

- Domácnosti: Konzumují zboží a služby.
- Firmy: Produkují zboží a služby.
- Vláda: Reguluje ekonomiku a může podnikat veřejné výdaje.

Rovnovážná produkce je stanovena agregátní poptávkou ($C + I + G$) a agregátní nabídkou ($C + S$):

G = Veřejné výdaje (vláda)

Matematicky to může být vyjádřeno jako: $C + I + G = C + S$

Rovnovážná úroveň produkce je dosažena, když je agregátní poptávka rovna agregátní nabídce.

7) Vliv fiskální politiky na rovnováhu ekonomiky, třísektorový model důchod výdaje

Fiskální politika = primárně ovlivňuje trh statků (zboží a služeb), FP je formou využití veřejných financí k stabilizaci ekonomiky, hlavním nástrojem FP je státní rozpočet

- Rozhodnutí o fiskální politice mohou mít vliv na agregátní poptávku v ekonomice. Například zvýšení vládních výdajů nebo snížení daní může zvýšit poptávku a podpořit růst ekonomiky

Vláda využívá vládní výdaje a daně k ovlivnění AD a provádí tak:

- Expanzivní FP = cílem je zvýšení rovnovážné úrovně Y a tím i zaměstnanost, vláda ji vyvolá zvýšením nákupů, transferů, efektem snížení autonomních daní a snížením sazby důchodové daně
- Restriktivní FP = k tlumení růstu AD (obrana proti přehřívání ekonomického růstu), k zmenšení deficitu státního rozpočtu atd.

- změny FP vyvolají posun křivky IS, která popisuje rovnováhu na trhu statků, v modelu IS-LM platí, že rozsah vytěsňování je tím větší, čím větší je nárůst úrokové míry při růstu vládních výdajů

- vytěsňovací efekt může být částečný, nulový nebo úplný

Třísektorový model důchodu výdaje:

Třísektorový model zahrnuje tři hlavní sektory: domácnosti, firmy a vládu. Tento model analyzuje interakce mezi těmito sektory.

V třísektorovém modelu je klíčovým konceptem výdaje na úrovni ekonomiky. Výdaje zahrnují osobní konzum, investice a vládní výdaje.

Vliv fiskální politiky na rovnováhu ekonomiky:

- Fiskální politika může ovlivnit rovnováhu ekonomiky. Například v období recese může vláda zvýšit své výdaje, aby stimulovala poptávku a podpořila růst.
- Fiskální politika může také ovlivnit inflaci a nezaměstnanost v ekonomice. Správné použití fiskální politiky může pomoci dosáhnout makroekonomické stability.

Měření vlivu fiskální politiky:

- K měření vlivu fiskální politiky se používají nástroje jako multiplikátorový efekt a fiskální rovnováha. Tyto nástroje pomáhají analyzovat, jakým způsobem fiskální změny ovlivňují ekonomiku.

Třísektorová ekonomika

- vláda ovlivňuje disponibilní důchod
- vybírání daně
- poskytuje transfery (jednosměrná platba, která narušuje ekonomiku)
- provádí vládní nákupy statků a služeb

Poplatek – má uhradit vynaložený náklad

Daně – tvoří příjem

Disponibilní důchod = Skutečný důchod Y – autonomní daně T_a – důchodové daně $t.Y$ + transfery TR

$$YD = Y - T_a - t.Y + TR$$

Spotřební funkce $C = C_a + cYD \rightarrow C = C_a + c(Y - T_a - t.Y + TR)$

Rovnovážný produkt $AD = C + I + G \rightarrow AD = Y$ (Agregátní poptávka všech subjektů je rovna důchodu)

Úniky – úspory, čisté daně

Vstřiky – investice, vládní nákupy

Úspory + čisté daně (daně-transfery) = investice + vládní nákupy

Rovnovážný produkt – rovnost vstřiků a úniků

Multiplikátory v třísektorové ekonomice:

- Multiplikátor vládních výdajů α_G
- Multiplikátor transferových plateb α_{TR}
- Multiplikátor autonomních daní α_{TR}

Multiplikátor je obecný ekonomický koncept, který definuje *tok peněz ve vymezeném území*.

Multiplikátor vyjadřuje vztah mezi změnou daného produktu, který je vyvolaný změnou výdajů.

Výdajový multiplikátor a sklon křivky AD

Z rovnováhy na trhu statků a služeb, tj. $Y = AD$, můžeme odvodit výdajový multiplikátor třísektorové ekonomiky.

Není-li uvažováno zdanění důchodů domácností je multiplikátor třísektorové ekonomiky identický s multiplikátorem dvousektorové ekonomiky. Zvýšení autonomních výdajů má v obou případech stejný vliv na agregátní poptávku.

Je-li naopak uvažována sazba důchodové daně vyšší než nula je multiplikátor třísektorové ekonomiky nižší než ve dvousektorové ekonomice. Důvodem je únik části důchodů ve formě zdanění z výdajové multiplikace.

8) Trh zboží a odvození křivky IS. Trh peněz (aktiv) a odvození křivky LM.

ODVOZENÍ KŘIVKY IS

- chceme - li vypočíst rovnovážný produkt (YE), tak dostaneme rovnici: $Y = \bar{a} \cdot (\bar{A} - b_i)$ - tato rovnice je rovnice křivky IS

Sklon křivky IS určuje:

- citlivost investičních výdajů a autonomních spotřebních výdajů na pohyb úrokové míry - čím vyšší pokles i , tím vyšší přírůstek I a C_a a tím vyšší přírůstek Y - křivka bude plošší
- úroveň hodnoty výdajového multiplikátoru $\bar{a}$ - čím vyšší je hodnota, tím je křivka plošší

Platí, že čím nižší je úroková sazba, tím vyšší je poptávaný objem investic z důvodu jejich vyšší ziskovosti a tím vyšší je i autonomní spotřeba, neboť jsou půjčky a úvěry pro domácnosti levnější. A naopak.

Křivka IS zobrazuje takové kombinace úrokové míry a úrovně národního důchodu, které zaručují rovnováhu na trhu zboží a služeb. Ve všech bodech této křivky se celkové úniky (v uzavřené ekonomice se jedná o úspory a daně) rovnají celkovým injekcím (tj. investicím a vládním nákupům). Označení IS pochází z Hicksova původního výkladu, v němž byl analyzován jednoduchý případ úspor a investic.

Posuny křivky IS jsou vyvolány změnami autonomních výdajů. Dojde-li ke změně autonomních výdajů dojde i ke změně důchodu

Body mimo křivku IS představují situaci, kdy by ekonomika při daných kombinacích úrokové sazby a důchodu byla v nerovnováze. V bodech nalevo od křivky IS je převis agregátní poptávky nad nabídkou. V bodech napravo od křivky IS je převis agregátní nabídky nad poptávkou. Do rovnováhy by se ekonomika postupně dostávala prostřednictvím mechanismu neplánovaných zásob.

Trh zboží a služeb a odvození křivky IS

Model IS-LM byl formulován J. R. Hicksem v roce 1937. Model vychází z následujících předpokladů:

- Fixní cenová hladina
- Na trhu kapitálu je dostatečná zásoba kapitálu a na trhu práce je dostatek volných pracovních sil, aby mohlo být vyrobeno takové množství zboží a služeb, které je v ekonomice poptáváno, při fixních nominálních mzdách. Z těchto předpokladů plyne, že ekonomika se nachází pod úrovní potenciálního produktu.
- Uzavřená ekonomika
- Centrální banka kontroluje peněžní nabídku.

Trh peněz (aktiv) a odvození křivky LM

Finanční trh představuje složitý systém ekonomických vztahů a institucí, které zprostředkovávají soustředování, rozmísťování a přerozdělování dočasně volných peněžních prostředků na základě jejich nabídky a poptávky. Subjekty finančních trhů jsou domácnosti, soukromý podnikatelský sektor (firmy, komerční banky aj.) veřejný sektor (vláda a místní správní orgány) a zahraniční subjekty. Finanční trh lze rozdělit na trh peněz a trh kapitálu (trh ostatních finančních aktiv). Trh ostatních finančních aktiv soustřeďuje volné peněžní prostředky ekonomických subjektů a provádí jejich mobilizaci na základě emisí volně obchodovatelných dlouhodobých cenných papírů.

Nadále předpokládáme, že se domácnosti rozhodly držet určitou část svého bohatství v penězích a část ve formě ostatních finančních aktiv. Tedy součet poptávky po penězích a poptávky po ostatních finančních aktivech domácnosti se musí rovnat celkové hodnotě bohatství domácnosti. Celkové bohatství dané ekonomiky se rovná součtu celkové poptávky po penězích a poptávky po ostatních finančních aktivech (v reálném vyjádření) v dané ekonomice.

Je-li rovnováha na trhu peněz, je současně rovnováha i na trhu ostatních finančních aktiv.

Pokud je na trhu peněz převis poptávky po reálných peněžních zůstatcích, pak na trhu ostatních finančních aktiv je převis nabídky ostatních finančních aktiv nad jejich poptávkou a opačně.

Křivka LM je množina bodů, představující takové kombinace úrokových měr a důchodu, při kterých je současně v rovnováze trh peněz i trh ostatních finančních aktiv.

Sklon křivky LM je pozitivní. Příčinou je to, že s rostoucím důchodem roste poptávka po penězích a roste i úroková míra. To při fixní nabídce reálných peněžních zůstatků pro danou křivku LM. S růstem úrokové míry roste rychlost obratu peněz a dochází k tzv. efektu přepínání.

Sklon křivky LM závisí na citlivosti po penězích na důchod k a na citlivosti poptávky po penězích na úrokovou sazbu h .

Platí, čím nižší je citlivost poptávky po penězích na důchod a čím vyšší je citlivost poptávky po penězích na úrokovou sazbu, tím plošší je křivka LM a naopak. Blíží-li se h nekonečnu (při daném k), je křivka LM horizontální.

Změna polohy křivky LM závisí na změně velikosti nabídky reálných peněžních zůstatků. Pokud centrální banka zvýší (sníží) nominální množství peněz v ekonomice, křivka LM se posune doprava dolů (doleva nahoru).

9) Makroekonomická rovnováha. Model IS-LM v ekonomice.

Model IS-LM zachycuje současné určení rovnovážných hodnot úrokové sazby a úrovně národního důchodu (produktu) v souladu s podmínkami na trzích statků, peněz a ostatních finančních aktiv. Toto propojení reálného a monetárního sektoru ekonomiky, které provedli Hicks a Hansen, umožňuje nalezení makroekonomické rovnováhy.

Makroekonomická rovnováha:

- Makroekonomická rovnováha představuje situaci, kdy je na trhu zboží a služeb (trhu zboží) i na trhu peněz (trhu aktiv) dosaženo rovnováhy.
- V ekonomické rovnováze je agregátní poptávka rovna agregátní nabídce. To znamená, že výroba (výstup) ekonomiky odpovídá celkové poptávce v ekonomice.
- Makroekonomická rovnováha je klíčovým cílem ekonomické politiky a je důležitá pro dosažení stabilního hospodářského růstu a nízké nezaměstnanosti.

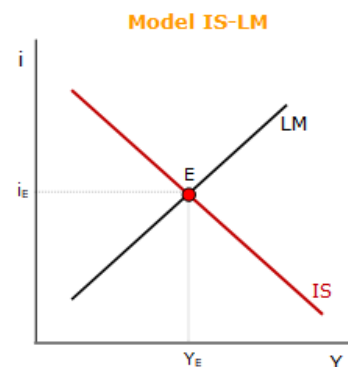
Model IS-LM se často používá k analýze účinků fiskální politiky (vládní výdaje a daně) a monetární politiky (změny peněžního zásobování a úrokových sazeb) na ekonomickou rovnováhu.

Rovnováha v modelu IS-LM představuje rovnováhu na trhu peněz a na trhu statků a služeb. Rovnováha se nachází v bodě E, který je určen průsečíkem křivek IS a LM. V bodě E se formuje rovnovážný reálný produkt Y_E a rovnovážná úroková míra i_E .

Model IS-LM

- **Křivka IS (Investment and Saving)** představuje všechny rovnovážné kombinace úrokové míry a reálného produktu, při kterých je trh statků a služeb v rovnováze.

Křivka IS ukazuje vztah mezi úrokovými sazbami a agregátní poptávkou po zboží.

- **Křivka LM (Liquidity and Money)** představuje všechny kombinace úrokové míry a reálného produktu, při kterých je trh peněz v rovnováze.

Křivka LM ukazuje vztah mezi úrokovými sazbami a peněžními zásobami.

Model IS- LM, současná rovnováha na trhu peněz a statků

- bod vnitřní (všeobecné) rovnováhy E^* - ekonomické subjekty na trhu statků poptávají přesně takový objem produkce / důchodu, který je na tomto trhu nabízen a současně na trhu peněz nabízená reálná peněžní zásoba odpovídá poptávce po reálných peněžních zůstatcích
- rovnovážná úroveň důchodu a úrokové míry je určena interakcí trhu statků a peněz
- z hlediska stability modelu IS - LM nás zajímá, zda vývoj důchodů a úroku vždy směřuje k jejich rovnovážným hodnotám
- rovnováha v modelu IS - LM se mění tehdy, když se posouvá buď křivka IS nebo LM

ROVNOVÁHA MODELU IS - LM

Dva závěry vyplývající z analýzy trhu statků a peněz

- ✓ produkt se zvyšuje vždy, když existuje přebytečná poptávka po statcích a snižuje pokaždé, když je přebytečná nabídka statků - hromadění/čerpání zásob
- ✓ úroková míra se zvyšuje vždy, kdykoliv je přebytečná poptávka po penězích a klesá vždy, když existuje přebytečná nabídka peněz

Spojení křivek IS a LM:

- = Rovnováha na trhu zboží (křivka IS) a rovnováha na trhu peněz (křivka LM) společně určují celkovou ekonomickou rovnováhu.
- = Bod, kde se křivka IS a křivka LM protínají, představuje rovnováhu na trhu zboží i na trhu peněz. Tato rovnováha zahrnuje určitou úroveň produkce a úrokových sazeb.
- = Politika může ovlivňovat ekonomickou rovnováhu změnami v daňové politice, vládních výdajích nebo úrokových sazbách, což může mít dopad na agregátní poptávku a celkovou ekonomickou aktivitu.

10) Účinnost fiskální a monetární politiky v makroekonomické teorii. Aplikace modelu IS-LM

Účinnost fiskální politiky

FP je využití veřejných financí k stabilizaci ekonomiky

hl. nástrojem FP → státní rozpočet

změny FP vyvolávají posuny křivky IS

zvýšení G → posun křivky IS doprava

Fiskální expanze

- = citlivost poptávky po penězích na změny úrokové míry se blíží nekonečnu
- = nedochází zde k vytěšňovacímu efektu
- = past likvidity (= situace, kdy monetární zásahy centrální banky (CB) do ekonomiky nestačí na zvrát ekonomické krize celého systému. CB ve snaze ekonomiku rozhýbat už postupně zlevnila peníze na minimum (snížila úrokové sazby na 0 %), ale ani to stále nestačí na zvrát a opětovný růst zaměstnanosti.)

Závěr sklon křivky IS je ovlivněn citlivostí poptávky po autonomních výdajích na změny úrokové míry
efekt fiskální expanze ovlivňuje také citlivost poptávky po penězích

Účinnost monetární politiky

provádí CB

tři základní nástroje:

1. diskontní sazby
2. stanovení povinných minimálních rezerv
3. operace na volném trhu (prodej a nákup státních obligací)

CB těmito nástroji ovlivňují - úrokovou míru a nabízené množství peněz

růst peněžní zásoby → pokles úrokové míry a naopak

- expanzivní MP - orientovaná na zvýšení nabídky peněz
- restriktivní MP - opak

dilema MP - nemůže zároveň provádět expanzivní MP a restriktivní MP

Efekty monetární expanze

- důchodový efekt - zvyšuje úroveň rovnovážného důchodu
- efekt likvidity - snižuje úrokovou míru

PRODUKČNÍ MEZERA V IS - LM

předpoklad nevyužitých VF - produkční mezera (Keynes)

- fiskální expanze - posun IS
- monetární expanze - posun LM

Kombinace těchto fiskální a monetární

- liberalisté akceptují pouze monetární politiku - obava z inflace
- intervencionisté doporučují kombinaci obou (větší váha - fiskální) - obava nezaměstnanost a nevyužití disponibilních zdrojů

z toho plyne dilema - inflace nebo nezaměstnanost

Aplikace modelu IS-LM:

- Model IS-LM je nástrojem, který se často používá k analýze účinků fiskální a monetární politiky na ekonomiku.
- Aplikace modelu IS-LM zahrnuje použití křivek IS a LM k predikci, jakým způsobem se změny v fiskální a monetární politice projeví na agregátní poptávce, úrokových sazbách a ekonomické rovnováze.

Hodnocení efektivity politiky:

- = Hodnocení účinnosti politiky zahrnuje analýzu tzv. "crowding out" efektu, což je situace, kdy zvýšené vládní výdaje financované zadlužením mohou vyhnat soukromé investice a zvýšit úrokové sazby.
- = Dále se zkoumá, jaký vliv mají změny v monetární politice na peněžní nabídku a poptávku po penězích.

Aplikace modelu IS-LM umožní porozumět tomu, jaké jsou vlivy fiskální a monetární politiky na ekonomiku a jak se tyto politiky používají k dosažení makroekonomických cílů, jako je stabilní růst a nízká nezaměstnanost.

11) Charakteristika manažerského účetnictví v podniku a jeho význam v řízení podniku.

Pojem manažerské účetnictví

- ▶ je systém informací, který umožňuje řídicím pracovníkům ovlivňovat základní faktory ekonomického vývoje podniku, podporovat jeho výkonnost a zlepšovat finanční pozici
- ▶ je součástí integrovaného informačního systému
- ▶ měří skutečně dosaženou výkonnost podniku
- ▶ zabývá se zejména skladbou a vývojem nákladů
- ▶ důsledkem zavádění informačních technologií = změny v podnikatelském prostředí, boj o zákazníka, boj o pozici na trhu

Manažerské účetnictví v nejširším pojetí zahrnuje vnitropodnikové účetnictví, kalkulace, rozpočty, plánování, statistiku a controlling

zajišťuje:

- **hospodárnost** – na základě vyhodnocování a analýzy zjištěných informací
  - maximalizace výsledků s omezenými zdroji
  - dokážeme uspořít a z toho vytěžit další zdroje
- **efektivnost** – základní cíl = zhodnocení výchozích pozic
  - zvyšování potenciální hodnoty, rentabilitu
  - závisí na tom, jak dokážeme naložit s aktivy (zboží, služby, výrobky)
- **optimalizaci činností** – sortimentní skladba
  - jednotlivé činnosti v rámci určité technologie výroby
  - maximálně eliminovat nehodnotvorné prvky a podporovat hodnototvorné prvky
- **strategické řízení podniku**
- **zaměřuje se na rozhodující faktory úspěchu (SWOT)**

Cíl MÚ:

- nabídnout uživatelům reálné info o skutečné ekonomické pozici podniku s vidinou perspektivního vývoje
- odhalit potencionální rezervy (možnosti) pro budoucnost
- kalkulace – výroba, zásobování a skladové hospodářství
- zobrazuje činnost podniku úplně a nepřetržitě včetně výsledků (neustálý a nepřetržitý monitoring firmy)

Manažerské účetnictví jako nástroj řízení lze vyjádřit jako vzájemnou propojenost řízení věcné a hodnotové stránky procesů uvnitř firmy, které se opírá o konkrétní nástroje:

<u>ŘÍZENÍ</u>	
<u>HODNOTOVÉ</u> Náklady Výnosy Zisk Aktiva Dluhy	<u>NATURÁLNÍ/VĚCNÉ/</u> Co? Kolik? Jak? (vyrábět výrobky, poskytovat služby) Druh a objem Způsob Výroby
<u>NÁSTROJE ŘÍZENÍ</u> Kalkulace Rozpočty Vnitropodnikové ceny Účetnictví	<u>NÁSTROJE ŘÍZENÍ</u> Plán prodeje, výroby, zásob Logistika Řízení využití kapacit Příprava výroby

Hlavní úkoly manažerského účetnictví

Úkoly manažerského účetnictví můžeme rozdělit do tří základních skupin:

1. zjišťování skutečných jevů a informací;
2. kontrola těchto jevů, jejich rozbor a zpracování výstupních informací;
3. příprava informací pro samotné rozhodování a následně stanovení úkolů vyplývajících z rozhodovacích procesů.

Klíčovým nástrojem pro dosažení úspěchu je strategické řízení. Budoucí výkonnost firmy je také závislá na operativním řízení, v současné době lze spatřovat v řídicím **procesu integraci třech rozdílných úrovní řízení**:

- ✓ operativní (je pro něj dominantní hospodárnost a řízení nákladů – do 1 roku)
- ✓ taktické (1-3 roky, zpřesnění cíle)
- ✓ strategické (je zde rozhodující efektivnost, vytváření potenciálu pro úspěch – dlouhodobé cíle)

12) Podoba a specifika nákladů v manažerském účetnictví.

Náklady podle finančního a manažerského účetnictví

- představují hodnotové vyjádření účelně vynaložených ekonomických zdrojů podniku související s racionálně probíhající podnikatelskou činností
- vznikají už při zaplacení např. nakoupeného materiálu, projeví se jako úbytek peněžních prostředků
- rozhodující je účelnost a účelový charakter nákladů
- není podmíněn spotřebou nebo opotřebením, ale již zaplacením

Možná hlediska třídění nákladů:

- ▶ Dle finančního účetnictví, tj. dle **druhu** (prvotní, externí)
- ▶ Dle **účelu** vynaložení, tj. dle vztahu mezi vynaloženými náklady k výkonům
- ▶ Dle odpovědnosti, tj. dle **místa vzniku** (střediska), (prvotní=externí, druhotné =interní)
- ▶ Dle **objemu výroby** (fixní = stálé a variabilní = proměnlivé)
- ▶ Dle **rozhodování** (oportunitní) – relevantní a irrelevantní
- ▶ Dle **kalkulace** (jednicové = přímé a režijní = nepřímé)

Náklady a základní kategorie ekonomického řízení podniku

a) Hospodárnost

- dosahování požadovaných výkonů s co nejnižším vynaložením nákladů
- smyslem je sledování přiměřenosti nákladů k výši vytvořených výkonů měření hospodárnost

Lze vyjádřit jako úspornost:

- ▶ absolutní snížení výše nákladů na konkrétní výkon, objem výkonu -> projeví se jako absolutní úspora výše nákladů (VA a FA)
- ▶ výtěžnost – zvýšení objemu vytvořených výkonů při konstantním vynaložení eko zdrojů, úspora je pouze relevantní, jedná se o snížení průměrných nákladů na výkon vlivem vyššího využití kapacity (především se jedná o FN)

b) Ekonomická účinnost

- souměření dosaženého ekonomického prospěchu s rozsahem vynaložených nákladů
- srovnání nákladů vynaložených v závislosti na prodané výkony s výnosy z prodeje těchto výkonů (výrobků)

c) Zisk = rozdíl mezi výnosy a náklady,

funkce zisku:

- 1) kriteriální – kritérium úspěchu mého snažení - rozhodovací úlohy, volba správné varianty (sortimentu trhu),
- 2) reprodukční – zisk jako zdroj financování (makro a mikro), nadhodnocení a podhodnocení zisku
- 3) distribuční – přerozdělování zdrojů v rámci makroekonomie (daňová soustava) a mikroekonomie
- 4) stimulační – podíl na zisku, odměny

Ocenění nákladů

3 úrovně nákladů v MÚ (přístupy)

- I. Finanční pojetí nákladů
→ základem je zachování peněžního kapitálu v jeho nominální hodnotě očekávání návratnosti vynaložených nákladů realizováním výkonů realizovaný přebytek představuje zisk
- II. Hodnotové pojetí nákladů

- vyjadřuje reálnou spotřebu nebo využití eko zdrojů v aktuálně probíhajících procesech, nikoli v momentě jejich pořízení odvozeno z výrobní formy koloběhu prostředků podniku – kritérium zachování tzv. věcného kapitálu

III. Ekonomické pojetí nákladů

- cílem je zabezpečit info pro řízení reálně uskutečňované procesy, ale zejména pro potřeby výběru optimálních variant. Odpovídá to kategorii tzv. oportunitních nákladů = ušlý efekt, který jsme obětovali využitím zdrojů ve zvolené alternativě.

13) Kalkulace a kalkulační systém jako prvek manažerského účetnictví

Význam kalkulace v manažerském účetnictví:

- = Kalkulace nákladů je klíčovým nástrojem pro stanovení cen produktů a služeb, což má významný dopad na ziskovost podniku.
- = Pomáhá manažerům určit, které produkty nebo služby jsou nejvýhodnější a na kterých je potřeba pracovat na snížení nákladů.
- = Kalkulace také umožňuje plánování rozpočtů, stanovení prodejních cen a analýzu ziskovosti produktů.

Metodický prvek kalkulace v MÚ

a) vymezením předmětu kalkulace – CO? co budu kalkulovat?

Při stanovení objektu kalkulace je možno rozlišit:

- Kalkulační jednici – konkrétní výkon vymezený měrnou jednotkou a druhem a na něj se stanovují náklady (1m, 1T, 1 Ks, 1 přenocování apod.)
- Kalkulované množství – zahrnuje určitý počet kalkulačních jednic □ důležité pro výpočet průměrného podílu fixních nákladů připadající na kalkulační jednici (Např. aplikací může být přiřazení nákladů, které bezprostředně nesouvisí ani s kalkulační jednicí ani s množstvím určitého výkonu, ale pro rozhodovací úlohy je třeba je přiřadit)

b) způsobu přiřazování nákladů předmětu kalkulace – JAK?

- matematické metody, chci najít vzájemnou souvislost mezi činností a náklady = nejtěsnější vztah, jestli je náklad skutečně vyvolán tou aktivitou a do jaké míry může být tento náklad využíván, hledání relevantních a irrelevantních nákladů (ty jsou zbytné a nezbytné)

c) struktura nákladů

- řeší odpověď na otázku, **PROČ?** se přiřazují tyto konkrétně vytypované náklady na individuálně stanovený výkon
- V podnikové praxi tomuto hledisku odpovídá tzv. kalkulační vzorec, jedná se způsob řazení nákladů v podrobném členění.

Základní strukturu členění nákladů v kalkulaci tvoří náklady:

- ▶ přímé jednicové
- ▶ přímé režijní
- ▶ nepřímé režijní náklady

Souhrn těchto nákladů odpovídá kalkulaci tzv. plných nákladů, která je považována za historicky ověřený typ kalkulací. Základní členění nákladů pro účely kalkulací spočívá v dělení na náklady přímé a nepřímé, které je založeno na principu přiřaditelnosti nákladů ke kalkulační jednici.

- ▶ Náklady přímé: Jsou bezprostředně přiřaditelné kalkulační jednici (výkonu)
- ▶ Náklady nepřímé: Jsou vyvolány náklady nutnými na řízení střediska

Typy kalkulací:

- Kalkulace dělením: prostá, s poměrovými čísly
- Kalkulace přírážková: sumační, diferenciovaná

Dva druhy kalkulačních vzorců - *typový* (součet nákladů a přírážka marže = cena)

- *retrogradní* (kalkulace ceny vychází z úrovně zisku, odpovídá pozici na trhu kvalitě, konkurenci)

Kalkulační systém tvoří ucelený soubor kalkulací s ohledem na časový horizont a na fázi řídicího cyklu, liší se od sebe obsahem a strukturou jednotlivých kalkulací. Odlišují se, zda jsou využívány pro strategické, taktické či operativní řízení.

- *Podle fází řídicího procesu*
  - a) Kalkulace předběžná: (Sestavují se před zahájením tvorby výkonu)
  - b) Kalkulace výsledná: (Sestavená na základě zjištěných skutečností v průběhu činnosti nebo po prodeji výkonů – Čerpají se informace z účetního informačního systému)
- *Podle způsobu sestavení*
  - a) Propočtová (Slouží k hodnocení efektivnosti nově zařazeného výrobku, Nejsou k dispozici výkonové normy)
  - b) Plánovaná (Předpokladem je stanovení spotřebních a výkonových norem – dle konstrukčního řešení, technologie apod., Sestavena první varianta výrobního plánu)
  - c) Operativní (Odráží změny v průběhu výrobního procesu, Řeší úlohy, do jaké míry kalkulace zajišťují splnění nákladových cílů v přímých jednicových nákladech)

14) Systém plánu a rozpočtů podniku

Systém plánu a rozpočtů – pojem, tvorba a využití

Plán

- Plánovací proces, který bere v úvahu organizaci jako celek a zvažuje její budoucí vývoj v souvislosti s trhy, konkurenčním prostředím, legislativou, novými technologiemi atd.
- hlavním cílem podnikového plánování je rozvoj strategie společnosti, v níž jsou zohledněny její silné stránky v kontextu příležitostí a hrozeb prostředí: operativní (1 rok); taktické (2-3roky), strategické (5 a více)

Rozpočet

- stanovení hodnotového úkolu vycházející z plánu; maximální možná úroveň nákladů pro jednotlivé útvary, aby dosáhly plánu
- konkretizace plánu, finanční pokrytí úkolu
- cíle rozpočtů, typy rozpočtů

Typy:

- Dlouhodobé – Zahrnuje i dílčí rozpočty (rozvaha, finanční toky...)
- Krátkodobé – minimálně na jeden rok
- Klouzavé – nikdy nekončící proces; má smysl, jestliže dochází k výkyvům ve výkonech; naplňují charakteristiku dlouhodobého rozpočtu, ale po roce dochází ke zpřesňování; zajištěna kontinuita rozpočtového cyklu, přidáván vždy další rok; z dlouhodobého rozpočtu rozhodující fixní náklady
- Taktické – provázaný s MU a se systémem dlouhodobých plánů
- Variantní – pro budoucí varianty dalšího rozvoje
- S nulovým základem – nedá se opřít o údaje z minulosti, vytvoření nové výrobní kapacity
- Limitní – nepřekročitelné (výdaje na PR)

Cíle:

- plánovací = stanovuje cíl ve vazbě na plán
- koordinační = na základě plánovací funkce koordinuje činnost středisek
- motivační = motivuje pracovníky středisek ke splnění cílů v souladu s cíli podniku

Podnikový rozpočet je tvořen:

► rozpočtovou rozvahou

- vazba na rozvahu ve FÚ, ale není tak podrobná
- zaměřuje se na rozpočet běžných aktiv a krátkodobých závazků, zaměřeno na zajištění potřebné výše pracovního kapitálu
- má těsnou vazbu na solventnost a likviditu a je spojovacím článkem mezi výsledovkou a rozpočtovým cash flow

► rozpočtová výsledovka

- rozpočtuje ZISK nebo ZTRÁTU – základní rozpočtové kritérium – ztráta může být pozitivní
- je výchozím momentem pro sestavení krátkodobých podnikových rozpočtů

► rozpočtový cash flow

odkud a kam plynou peníze, má 2 funkce:

- využívá se jako nástroj solventnosti a likvidity (vazba na běžnou platební schopnost firmy) > rozpočet tržeb, materiálu, mezd

Sestavení celkového rozpočtu

- ❖ přístup „shora-dolu“ („top-Down“). Při tomto postupu sestavuje podnikový rozpočet vrcholové vedení a deleguje stanovené cíle na řídicí pracovníky na hierarchicky nižších úrovních. Ti pak již provádí jen drobnější úpravy o případné změny v oblastech svého působení.
- ❖ přístup „zdola-nahoru“ („bottom up“). Je protikladem prvního případu – spočívá tedy v prvotní tvorbě rozpočtu na nejnižších úrovních, které jsou následně předkládány vrcholovému managementu ke schválení. Vedení pak koriguje jejich podobu a nechává dílčí rozpočty upravovat tak, aby jejich finální sumarizace korespondovala s hlavními podnikovými cíli.

Mezi dílčí rozpočty se řadí:

- 1) plán prodeje – odvíjí se od něj další rozpočty, je limitován výrobní kapacitou
- 2) plán výroby – je limitován stavem zásob
- 3) podpůrné rozpočty vyvolané výrobou – patří sem například materiál nebo práce a mzdy
- 4) krátkodobé útvary rozpočty – úzce souvisí s rozpočty nákladů a výnosů celého podniku, které zpodrobňují na úroveň středisek
- 5) rozpočty tokových veličin – tvoří je rozpočty nákladů podniku a rozpočet výnosů podniku
- 6) finanční (peněžní) rozpočet – je tvořen dílčími rozpočty v oblasti investic, majetku, finančních zdrojů a cash-flow. Je vázán k celkové činnosti podniku.

Mezi podklady, které slouží pro stanovení rozpočtu, patří: *výpočet spotřeby energie a režijního materiálu, odpisů, režijních mezd a platů a ostatních položek režijních nákladů*

15) Kontrolní mechanismy na bázi účetních informací.

Controlling = metoda zvýšení účinnosti systému řízení ve vztahu k manažerskému účetnictví

Controlling = metoda vnitropodnikového řízení prostřednictvím hodnotových nástrojů všech vnitropodnikových útvarů, tím přispívá ke zvyšování podnikové efektivity a konkurence schopnosti.

- Controlling poskytuje obraz skutečnosti, řeší očekávané ekonomické cíle, registruje odchylky skutečnosti od vytýčených cílů.

- Jedná se o ucelený informační systém, slouží pro strategické řízení ekonomické, obchodní a výrobní politiky.

Controlling má význam pro:

- Racionalizaci výroby
- Zvyšování produktivity
- Snižování neproduktivních nákladů
- Zrychlení a zkvalitnění rozhodovacích aktivit

Komu je určen:

- ▶ Pro majitele a vrcholové manažery – dává jim podrobné informace pro rozhodování
  - o výrobní a obchodní strategii firmy (co, komu a za kolik výrobky prodávat)
  - o ekonomické strategii firmy – (na čem vyrábět, jakou technologií, s jakou pracností)
- ▶ Pro vedoucí úseků, provozů a dílen – (dává potřebné informace o nákladech a výsledcích hospodaření příslušných útvarů, slouží k motivaci podřízených pracovníků cestou dosažení maximální efektivity).

Obsah controllingu:

1. Cílovost – veškeré řízení podniku musí být směřováno k plnění hlavního cíle a návazných dílčích cílů
2. Integrace – propojení vhodných metod, technik, postupů a programových prostředků, které zajistí splnění obsahových integračních požadavků
3. Plánování – v nejobecnější podobě chápáné jako proces stanovení cílů a prostředků jejich dosažení
4. Vyhodnocení kritéria rozhodování – vyhodnocení je podkladem pro případné rozhodnutí o nutné reakci
5. Výběr a aplikace manažerských nástrojů – lze-li efektivně využít vhodné metody či techniky je racionální takového manažerské nástroje využít
6. Standardizace a formalizace řídicích postupů – standardizace postupů = stanovení závazných nebo doporučených postupů a pravidel průběhu aktivit a činností formou směrnice, normy nebo předpisu
7. Učení se – pro úspěch podniku je nezbytná schopnost pracovníků průběžně se učit a získané znalosti aplikovat v praxi

Vztah manažerského účetnictví a controllingu

- manažerské účetnictví – historicky rozvoj v anglosaské oblasti
- controlling – od 70. let rozvoj v germanofonní oblasti

- účetnictví historicky spojováno se zobrazením skutečnosti
- úloha účetnictví pro manažery – pouze analytické členění nákladů a výnosů
- controlling = metoda řízení
  - informační podpora řízení (→ funkce manažerského účetnictví) je součástí funkcí controllingu
  - orientuje se nejen na hodnotové řízení (→ finanční a nákladový controlling), ale i na věcnou stránku řízení (→ naturální controlling)
- v praxi – controllingové oddělení (→ controller)

Controller

- ▶ připravuje podklady pro plánování a rozhodování
- ▶ informuje o odchylkách
- ▶ připravuje metodiku kalkulací, rozpočtování, systém kalkulací a rozpočtů
- ▶ informuje o změnách v okolí podniku
- ▶ je poradce managementu

Řídící pracovník

- ▶ plánuje, rozhoduje
- ▶ reaguje na zjištěné odchylky
- ▶ prosazuje a využívá informace připravených systémů kalkulací
- ▶ reaguje, aby udržel dlouhodobou rovnováhu s okolím
- ▶ akceptuje controlling v procesu řízení

16) Majetková a kapitálová struktura podniku, tvorba finančního plánu.

Majetková struktura

Majetková struktura je v rozvaze zachycena na levé straně a značí se jako aktiva.

Majetek hotelu zahrnuje souhrn všech věcí, peněz, pohledávek a dalších případných majetkových hodnot, které patří podnikatelskému subjektu a je používán za účelem podnikání. Soubor všech prostředků je primárně rozdělen na dvě základní skupiny podle kritéria doby trvání transformace zpět do peněžní formy:

- Dlouhodobý (neoběžný) majetek – stálá fixní aktiva (investiční majetek)
- Krátkodobý (oběžný) majetek – oběžná aktiva

Struktura majetku v hotelu

I. Dlouhodobý majetek

1. Hmotný

- a) Nemovitý – např. budova hotelu, lehká hala např. tenisová, garáže
- b) Movitý – např. vozový park, mobiliář, inventář, technologie a technika

2. Nehmotný – např. licence, SW (účetní SW, statistický SW), ale i goodwill

3. Finanční – např. investice volných prostředků do státních dluhopisů

II. Oběžný majetek

1. Ve věcné formě – zásoby (zejména suroviny ve výrobním středisku) 20

2. V peněžní formě – pohledávky (neproplacené faktury za ubytování), peníze na účtech, hotovostní peníze (recepce, stravovací úsek) a krátkodobé cenné papíry

III. Přechodná aktiva (náklady a příjmy příštích období, kurzové rozdíly aktivní, dohadné položky aktivní)

Majetková struktura obecně zaleží na:

- Odvětví a typu podniku
- Finanční politice podniku

Kapitálová struktura

Kapitálová struktura je v rozvaze zachycena na pravé straně a značí se jako pasiva.

Kapitálová struktura přináší přehled o struktuře zdrojů z hlediska jejich původu. Vklad podnikatele je kapitálem vlastním. Je-li majetek financován prostřednictvím např. bankovního úvěru, jedná se o kapitál cizí. Z toho vyplývá rozdělení na dvě skupiny podle zdroje

- Vlastní kapitál
- Cizí kapitál

Finanční páka, daňový štít = Výnosnost aktiv je vyšší než náklady na cizí kapitál. Úroky z úvěru tvoří náklad, o který se sníží základ pro výpočet daně.

Optimální kapitálová struktura

- ✓ Poměr mezi VK a CZ závisí na odvětví, struktuře majetku a subjektivním postoji vlastníků
- ✓ Vliv úrokové míry a ochota finančních institucí půjčovat má vliv na možnost využívat CZ
- ✓ Vysoká výnosnost podniku je jedním z předpokladů dovolit si větší podíl CZ a schopnosti platit úroky
- ✓ Vydělává-li podnik více, než musí vydat na úroky, využití CZ působí jako finanční páka, která zvedá rentabilitu vlastního kapitálu, ale zároveň zvyšuje rizikovost
- ✓ Optimální struktura kapitálu je dosažena tehdy, když jsou celkové náklady na kapitál na svém minimu

Celkové náklady na kapitál **WACC** (*angl. Weighted Average Cost of Capital*)

Tvorba finančního plánu:

- Finanční plán je strategický dokument, který obsahuje předpovědi finančních toků, tržeb, nákladů a zisku na určité období (často na několik let dopředu).
- Tvorba finančního plánu zahrnuje stanovení finančních cílů, plánování investic, financování a určení potřebných finančních zdrojů.

Správa rizik:

- V rámci tvorby finančního plánu je důležité brát v úvahu rizika a provádět analýzu rizikových faktorů.
- Identifikace a řízení rizik je důležité pro zajištění finanční stability a udržení konkurenceschopnosti podniku.

Monitorování a revize finančního plánu:

Finanční plán není statickým dokumentem a musí být pravidelně monitorován a případně revidován v závislosti na aktuálních podmínkách a vývoji podniku. Pravidelné monitorování umožňuje podniku přizpůsobit se změnám na trhu a dosahovat stanovených finančních cílů.

17) Investiční činnost podniku a postavení rizika ve finančním řízení

Investiční činnost

Investice lze považovat za ekonomickou činnost, při níž se subjekt vzdává své současné spotřeby s cílem zvýšit svou produkci v budoucnosti.

„Investice = Odložená spotřeba“

- Hmotné (věcné, kapitálové) investice Vytváření či rozšíření produkční kapacity podniku
- Nehmotné (nemateriální) investice Licence, software
- Finanční investice Dlouhodobé CP

Zdroje investic:

- Vlastní zdroje
  - Odpisy
  - Zisk
  - Výnosy z prodeje majetku
  - Nově vydané akcie nebo vklady společníků
- Cizí zdroje
  - Investiční úvěry
  - Vydané dluhopisy
  - Leasing
  - Dotace

Plánování investic – vychází z dlouhodobých strategických záměrů podniku.

Plán investic hledá cesty a způsoby, jak je splnit. Součástí plánu je hledání vhodných zdrojů, času, příležitostí.

- Strategický podnikový plán – definuje hlavní cíle podniku Tento plán je dílem vrcholového managementu a je odsouhlasen akcionáři, příp. dozorčí radou.
- Investiční plán podniku má dvě roviny – Opex a Capex
  - Opex – provozní, jsou součástí provozních nákladů
  - Capex – mají vliv na výši kapitálu společnosti

Investiční cíle = komplex činností vedoucí k žádoucím změnám, převažuje však racionální cíl:

- a) Maximalizace zisku společnosti
- b) Maximalizace tržní hodnoty společnosti
- c) Zlepšení cash flow

Kritéria hodnocení porovnávají vložený kapitál a plánované příjmy z investice:

- 1) Rentabilita (výnosnost) investice – vztah mezi zisky (CF) a náklady
- 2) Rizikovost – stupeň nebezpečí nedosažení očekávaných výnosů
- 3) Doba splácení – doba přeměny investice zpět do peněžní formy

Ideální investice je taková, která má vysokou výnosnost, je bez rizika a co nejdříve se zaplatí.

Metody měření efektivnosti

Za účelem měření efektivnosti byly vyvinuty následující metody:

- I. Statické metody – Nepřihlížejí k faktoru času, používají se u méně u méně významných projektů s krátkou životností
- II. Dynamické metody – Zohledňují faktor času a jejich základem je aktualizace všech vstupních dat

Riziko v investičním rozhodování

S peněžními příjmy je spojen problém jejich volatility (výkyvů), který je považován za jedno z měřítek rizika projektu. Při měření rizika investičního projektu vycházíme z následujícího algoritmu= stanovení očekávaného průměrného CF z investice – stanovení směrodatné odchylky a stanovení variačního koeficientu.

- Nejistota – nelze ji měřit, je pro ni známa jen řada možných výsledků, nikoliv jejich pravděpodobnosti.
- Riziko lze měřit - je možné kvantifikovat pravděpodobnosti vzniku odchylných alternativ od požadovaného stavu.

Riziko investičního projektu spočívá v nebezpečí, že dosažené kapitálové výdaje a peněžní příjmy z projektu se budou lišit od předpokládaných.

RIZIKO PORTFOLIA

= pravděpodobnost, že budoucí stav nebude takový, jaký jsme si naplánovali (ať pozitivní, tak negativní)

18) Finanční analýza podniku

Podstata= vyšetřování finančního zdraví podniku na základě minulých výsledků

Účel finanční analýzy:

- ▶ majitele podniku (speciální případ – pro akcionáře)
- ▶ management podniku
- ▶ banky a další dlouhodobé poskytovatele půjček
- ▶ příprava pokladů pro investování
- ▶ příprava pro rozhodování o fúzích

Cíle mohou zahrnovat posouzení likvidity, rentability, zadluženosti a efektivity využití aktiv

Zdroje finanční analýzy

- a) účetní výkazy (rozvaha, výkaz zisků a ztrát, výkaz cash flow)
- b) podnikové plány
- c) cenové a nákladové kalkulace
- d) evidence zaměstnanců
- e) podniková statistika
- f) data o přímých konkurentech

Postup při finanční analýze

- výběr a shromáždění vhodných vstupních (absolutních) ukazatelů
- rámcové posouzení situace na základě vybraných ukazatelů
- podrobný rozbor, který buď potvrdí, nebo pozmění orientační poznatky z předchozí fáze
- hlubší analýza příčin negativních jevů, které mohly být zjištěny v předchozích krocích
- návrh na možná opatření a rámcové zhodnocení jejich předností a rizik

Analýza absolutních ukazatelů – vertikální a horizontální

- Horizontální analýza
  - Analýza vývojových trendů
    - Cílem je změřit vývoj absolutních ukazatelů v čase (zpravidla jako procentní změnu tempa růstu anebo na základě bazických indexů)
    - Základní hodnocení ukazatelů může vytvářet signál o jisté disproporci mezi nimi – důvody této disproporce pak budou předmětem podrobnějšího rozboru vstupních (účetních) podkladů – k němuž nám dala podnět právě horizontální analýza.
    - Následovat musí návrh řešení, např. revize kalkulací, nastavení cenového limitu pro nákup a prodej materiálu a zboží, případně organizační a personální opatření ve výrobě či prodeji.
- Vertikální analýza
  - Analýza struktury daného finančního výkazu
    - Na jednotlivé položky účetních výkazů se pohlíží v relaci k nějaké jiné veličině
    - Při analýze rozvahy bývají položky výkazu vyjádřeny jako procento z celkových aktiv, resp. z celkových pasiv

V rámci ní bychom měli zjišťovat, jak se například jednotlivé majetkové skupiny podílely na bilanční sumě a neměli bychom ani opomenout porovnání struktury majetku firmy s ostatními – obdobnými – firmami stejné velikosti, odvětví, povahy, ... Jedná se tedy o procentní vyjádření dílčí části daného výkazu ve vztahu k jeho nadřazené položce (celková aktiva, celkový hmotný majetek...)

Výstup z vertikální analýzy lze poměřit v čase.

Cash Flow analýza:

- Analýza toku hotovosti (cash flow) se zaměřuje na získání lepšího porozumění tomu, jak podnik generuje a využívá hotovost.
- Cash flow analýza je klíčovým faktorem pro hodnocení finanční stability a schopnosti podniku investovat.

Finanční analýza – shrnutí

- Vstupní data představují primárně účetní výkazy
- Kromě samotných propočtů je důležitá správná interpretace výsledků

- Výpočty jsou individuální záležitostí každého podniku dle jeho charakteru, historie, velikosti, oblasti, země, ve které působí, ...
- Finanční analýza může včas odhalit případné budoucí problémy
- Důležitost srovnání (čas, prostor)

19) Řízení krizí ve finančním řízení podniku, postup sanace

Sanace = soubor opatření přijímaných ze strany vedení podniku, jejichž smyslem je zásadní ozdravení a obnova finanční výkonnosti a prosperity firmy

Znaky úpadku podniku

- a) podnik je dlouhodobě ztrátový a je dlouhodobě platebně neschopný
- b) podnik se vyznačuje sice dílčími, avšak závažnými problémy, které při zanedbání jejich řešení mohou vést k likvidaci společnosti
- c) podnik se zdánlivě jeví jako velmi úspěšný, avšak v důsledku extrémního růstu trvale naráží na nedostatek kapitálu

Žádná z firem se nedostane do úpadku v krátkém čase natož třeba ze dne na den, ale jedná se o dlouhodobý proces, ve kterém lze problémy rozeznat.

Při přípravě a realizaci opatření směřující k ozdravení je nezbytné definovat:

- příčiny krize
- povaha krize
- vývojové stádium krize

Příčiny krize

- rozeznáváme dva okruhy příčin krize:

- *interní*: jedná se o faktory, které podnik musí ovlivňovat tak, aby výše uvedeným situacím předcházet (pokles výroby, chyby v řízení podniku, problémy s likviditou ....)
- *externí*: jedná se o činitele, za které podnik sám nemůže, ale mají zásadní dopad na celkovou hospodářskou situaci (ekonomika státu, měnová politika, politické vlivy ....)

Povaha krize

1. *strategická krize*: vyvolaná chybným rozhodnutím top managementu
2. *krize vyvolaná hospodářskými výsledky*: na základě finanční analýzy byli zjištěni špatní ukazatelé
3. *krize likvidity*: vyvolaná porušením finanční rovnováhy podniku

Vývojové stádium krize

- *stádium ohrožení*: momentální ztráta likvidity, přechodný pokles prodeje....
- *stádium středně hrozící bankrot*: buď se zahájí konkurzní řízení nebo v likvidačních případech se může stát, že podnik v pudu sebezáchovy postupně rozprodá majetkové části, aby získal prostředky na úhradu závazků a tím se nalézá v situaci, kdy již nemá co prodat

Rozdělení sanace z hlediska časového horizontu

- a) krátkodobý sanační program: okamžitý a radikální zásah do chodu podniku zaměřený zejména na oblast financování
- b) střednědobý program: zahrnuje opatření směřující k realizaci opatření vyžadující delší čas
- c) dlouhodobý program: smyslem je předcházet krizovým situacím za vhodně koncipované dlouhodobé strategie podniku

Fáze ozdravného procesu

- 1) analýza výchozí situace podniku: analýza by měla zahrnovat analýzu ekonomickou, výrobní, personální, finanční a shrnutí hlavních poznatků analýzy
- 2) formulace cílů podniku: zjišťuje se ve všech základních oblastech a to především cíle ve formování podílu na trhu, cíle v oblasti rentability, ...
- 3) ozdravný plán: konkrétní obsah závisí na výchozí situaci podniku

Turnaround = obrat podniku od úpadku k prosperitě

Prevence krize:

- Nejlepším způsobem, jak řešit krizi, je ji předcházet. Podniky by měly mít v místě systémy řízení rizik a krizové plány.
- Pravidelná finanční analýza a monitorování rizik může identifikovat problémy dříve, než se stane krize.

Krizový management:

- ▶ Krizový management je proces identifikace, analýzy a řešení krizových situací, které mohou ohrozit finanční stabilitu podniku.
- ▶ Krize mohou mít různé příčiny, včetně likviditních problémů, zadluženosti, poklesu tržeb nebo ztráty důvěry investorů a věřitelů.

20) Metody oceňování podniku a jejich podstata

Oceňování podniku

Základní pojmy

Obchodní jmění

= Obchodní majetek + závazky

Hodnota

- = není objektivní vlastností podniku – a proto ji nelze objektivně změřit
- = je podniku subjektivně přisuzována lidmi a určená hodnotou práv a povinností, které vyplývají z vlastnictví podniku
- = **odlišná od ceny** (= to co bylo zaplacené) X **hodnota** (částka, která by byla zaplacená za určitých podmínek)

Důležité je vymezení účelu

- Investiční hodnota
  - Pro potřeby rozhodování konkrétního investora
- Tržní hodnota
  - Obecný účel, například při fúzích
  - odhad ceny, která by byla dosažitelná na trhu, k určitému datu, vyjádřené v peněžních jednotkách po dohodě mezi kupujícím a prodávajícím, kteří jednájí opatrně, informovaně, a nikoliv pod nátlakem po dostatečném marketingovém zpracování trhu, které zajistí dostatečnou informovanost a spolu s tím i přiměřenou konkurenci, bez ohledu na individuální vlivy a okolnosti na straně kupujícího i prodávajícího

Základní metody

Výnosové:

1. Oceňování podniku – DCF = diskontované CF
  - Peněžní toky jsou v rámci této metody chápány jako reálný užitek z daného podniku – tím se více blíží k termínu „hodnoty“ podniku
  - Metody stanovení hodnoty pomocí DCF
  - Equity (volný peněžní tok pro akcionáře a věřitele – FCFF) - výpočet pomocí vlastního kapitálu
  - Entity (volný peněžní tok pro akcionáře – FCFE) - výpočet pomocí podnikové struktury jako celku, diskontování WACC
  - APV – výpočet pomocí tzv. upravené současné hodnoty
  - Doporučení postup aplikace DCF
    - Analýza okolí podniku
    - Tvorba finančního plánu
    - Stanovení volného CF
    - Stanovení WACC
    - Diskontování CF
2. Metoda kapitalizovaných čistých výnosů
  - Využití dividendového modelu – výnos zde představuje současnou hodnotu dividendy
  - Jako diskontní faktor lze aplikovat WACC
  - V případě konstantního růstu dividend:
    - i – výnosnost požadovaná akcionáři
    - D – dividendy v následujícím roce
    - g – růst dividendového výnosu
3. Metoda kapitalizovaných čistých výnosů

- Tržní hodnota se pak stanoví jako poměr očekávaného čistého výnosu na výnosnosti požadované akcionáři

4. EVA = Ekonomická přidaná hodnota

Tržní:

V případě, že hodnocený podnik se obchoduje na burze, lze hodnotu odvodit například pomocí ukazatele tržní přidané hodnoty (MVA), která je určována primárně na základě tržní ceny akcie.

Případně lze použít komparativní metody, kdy se sleduje hodnota konkurenčního podniku v oboru a na základě vhodně zvoleného multiplikátoru, se odhadne cena sledovaného podniku. Za multiplikátor lze zvolit např. zisk nebo tržby

Srovnávací metody oceňování podniku

- ▶ Ocenění na základě srovnatelných podniků
- ▶ Ocenění na základě srovnatelných transakcí
- ▶ Ocenění na základě údajů o podnicích uváděných na burzu.

21) Tahák

1. Teorie racionální volby, rovnováha spotřebitele

- Spotřebitel volí kombinaci statků, která mu přináší nejvyšší užitek vzhledem k jeho rozpočtu.
- Užitek může být **kardinální (měřitelný)** nebo **ordinální (seřaditelný)**.
- Rovnováha = tam, kde se **rozpočtové omezení dotýká indifferenční křivky** (poměr MRS = cena).

2. Rozhodování firmy, Coaseho teorie, produkční funkce

- Firma maximalizuje zisk: rozdíl mezi výnosy a náklady.
- **Coaseho teorie** vysvětluje vznik firem jako způsob snížení transakčních nákladů.
- **Produkční funkce** vyjadřuje vztah mezi vstupy a výstupy (např. $Q = f(L, K)$).
- V **krátkém období** je aspoň jeden vstup fixní, v **dlouhém** jsou všechny variabilní.

3. Dokonalá konkurence a monopol

- Dokonalá konkurence: mnoho firem, homogenní produkt, volný vstup.
- Monopol: jediný výrobce, cenový tvůrce.
- **Efektivita**: dokonalá konkurence → alokační a výrobní efektivnost. Monopol → neefektivnost, ztráta přebytku (deadweight loss).

4. Oligopol a monopolistická konkurence

- **Oligopol**: málo firem, vzájemně na sebe reagují, modely: Cournot, Bertrand, Stackelberg.
- **Kooperativní strategie**: kartelové dohody (např. OPEC).
- **Monopolistická konkurence**: mnoho firem, diferencovaný produkt, v DLP zisk 0.

5. Trh práce, role státu a odborů

- **Poptávka po práci**: odvozena od mezního produktu práce.
- **Nabídka práce**: závislá na mzdě a volném čase (substituční vs. důchodový efekt).
- Stát ovlivňuje trh práce přes **minimální mzdu, daně, dávky, vzdělávací politiku**.
- Odbory usilují o **vyšší mzdy a lepší podmínky** – mohou snížit zaměstnanost.

6. Keynesovský model důchod-výdaje, 2- a 3-sektorový model

- Keynes: výstup je určen poptávkou (ne nabídkou).
- Rovnováha: tam, kde **AD = Y** (plánované výdaje = důchod).
- **Dvousektorový model**: domácnosti + firmy ($Y = C + I$).
- **Třísektorový model**: + stát ($Y = C + I + G$), G = vládní výdaje.

7. Fiskální politika v modelu důchod-výdaje

- **Expanzivní fiskální politika**: $\uparrow G$ nebo $\downarrow T \rightarrow \uparrow AD \rightarrow \uparrow Y$.
- **Multiplikátor výdajů**: $1 / (1 - MPC)$.
- Výdaje státu ovlivňují poptávku rychleji než daně.
- Třísektorový model: $Y = C + I + G + NX$ (včetně zahraničí).

8. Křivka IS (trh zboží) a LM (trh peněz)

- **IS**: kombinace Y a i , kde je rovnováha na trhu zboží (I závisí na i).
- **LM**: kombinace Y a i , kde je rovnováha na trhu peněz ($M = L(i, Y)$).
- IS klesá, LM stoupá.
- Průsečík IS-LM = rovnováha v ekonomice (reálný produkt a úroková míra).

9. Makroekonomická rovnováha, model IS–LM

- Rovnováha je, kde se křivky IS a LM protínají.
- Ukazuje vliv **fiskální (IS)** a **monetární politiky (LM)**.
- Posuny IS: změny G, T, I.
- Posuny LM: změny nabídky peněz, preferencí likvidity.

10. Účinnost fiskální a monetární politiky

- **Fiskální politika účinnější** v recesi (nízké i , plochá LM).
- **Monetární politika účinnější** v expanzi (strmá LM).
- **Crowding-out efekt**: vládní výdaje vytlačují soukromé investice ($\uparrow i \rightarrow \downarrow I$).
- V IS-LM modelu záleží na sklonu křivek.

11. Manažerské účetnictví a jeho význam

- Interní informační nástroj pro **rozhodování, plánování, kontrolu**.
- Zaměřuje se na **náklady, výnosy, ziskovost středisek, kalkulace**.
- Na rozdíl od finančního účetnictví není určeno externím subjektům.
- Důraz na **časovou a obsahovou strukturu nákladů**, předběžné výpočty.

12. Náklady v manažerském účetnictví

- **Fixní vs. variabilní náklady**, přímé vs. nepřímé.
- Rozlišení podle **účelu, místa vzniku, odpovědnosti**.
- Význam při stanovení **kalkulací, rozpočtů a ziskovosti**.
- Nákladová funkce: závislost nákladů na objemu výroby.

13. Kalkulace, kalkulační systém, tvorba ceny

- **Kalkulace** = propočet nákladů na jednotku výkonu.
- Základní metody:
  - **Dělená kalkulace** (homogenní výroba),
  - **Přirážková kalkulace** (nepřímé náklady podle přirážek),
  - **ABC metoda** (aktivity a procesy).
- **Cena**: nákladová, tržní, psychologická, hodnotová – podle cíle firmy.

14. Plány a rozpočty podniku

- **Plán** = strategický dokument s dlouhodobým cílem.
- **Rozpočet** = kvantifikovaný plán na určité období (obvykle 1 rok).
- Typy: rozpočet nákladů, výnosů, investic, cash flow, marketingový aj.
- Rozpočty se tvoří **shora-dolů (top-down)**, **zdola-nahoru (bottom-up)** nebo **kombinovaně**.

15. Strategická analýza prostředí podniku

- Slouží k poznání **vnějšího a vnitřního prostředí** podniku.
- **Vnější prostředí:**
  - **PEST(LE)** – politické, ekonomické, sociální, technologické faktory (+ legislativa, environment).
  - **Porterův model 5 sil** – hrozby konkurence, substitutů, vyjednávací síla zákazníků/dodavatelů.
- **Vnitřní prostředí:**
  - analýza zdrojů, procesů, struktury, kultury, lidského kapitálu.
- Výstupem je **SWOT analýza**.

16. Majetková a kapitálová struktura podniku, finanční plán

- **Majetková struktura:** co podnik vlastní (dlouhodobý + oběžný majetek).
- **Kapitálová struktura:** z čeho je majetek financován (vlastní × cizí kapitál).
- **Finanční plán:**
  - stanovení cílů, zdrojů financování, potřeby kapitálu,
  - plán cash flow, investic, nákladů a výnosů.
- Cíl: **zajištění likvidity, rentability a stability**.

17. Investiční činnost podniku, riziko ve finančním řízení

- Investice = vázání kapitálu za účelem budoucího výnosu.
- **Druhy investic:** hmotné, nehmotné, finanční.
- Hodnocení: **ČSH (NPV), IRR, doba návratnosti, index ziskovosti**.
- **Riziko:** odchylka od očekávaného výnosu – měřeno např. směrodatnou odchylkou.
- Nástroje řízení rizika: diverzifikace, pojištění, scénáře.

18. Finanční analýza podniku

- Cíl: zhodnotit **výkonnost, likviditu, zadluženost, rentabilitu**.
- Nástroje:
  - **poměrové ukazatele** (např. ROE, ROA, likvidita, zadluženost),
  - **analýza cash flow**,
  - **srovnání v čase (trendová)** nebo **v oboru (mezipodniková)**.
- Zdroje dat: účetní výkazy (rozvaha, výkaz zisků a ztrát, CF).

19. Řízení krizí, podnikatelské poruchy, sanace

- **Krizové řízení:** identifikace, analýza a reakce na vnitřní nebo vnější ohrožení podniku.
- **Druhy krizí:** likviditní, ztráta důvěry, úpadek.
- **Fáze sanace:**
  1. Diagnóza,
  2. Plán restrukturalizace (ekonomické, personální, majetkové kroky),
  3. Realizace opatření.

- Možnosti: reorganizace, odprodej části firmy, změna vedení, soudní ochrana (insolvence).

20. Metody oceňování podniku

- **Výnosové metody:**
  - založeny na očekávaném budoucím zisku (např. diskontované CF – DCF).
- **Majetkové metody:**
  - oceňují podnik podle hodnoty aktiv a závazků.
- **Tržní metody:**
  - na základě srovnání s podobnými firmami (multiplikátory, benchmarking).
- Volba metody závisí na účelu ocenění: prodej, fúze, vstup investora.